

Izhaja 1. in 15. dne
vsakega meseca.
Rokopisi ne vračajo se.

Časopis zabavi i poduku.

Stoji na leto:
redom po 5 forintov,
izjemom po 3 forinte.

Štev. 9.

V Mariboru 1. maja 1875.

Tečaj IV.

Pregled. Poezije: Domovini. Pevajoča roža. Moja ljubezen. Pod oknom. — Madama Amalija. — Iz zapiskov slovenskega umetnika. — Veliki Novgorod. — Francozi in Francozinje. — Narodna pravljica: Trije bratje. — Jules Verne. — Drobnost. — Listnica.

Domovini.

Bedének.

Doklér bom živ, ne neham te ljubiti,
Pred mora počit' v prsih mi srcé!
Ves čas življenja za-te se truditi
Edine so in bodo mi željé.

Popred se Triglav mora ves razsuti,
Jadransko morje dvignit' se v meglé,
Tolažni angel vrag postati ljuti —
Kakór ljubiti neha te srcé!

Prej siva skala bo rodila sina
Tam, kjer robóvi goli v zrak štrlé,
Kakór ljubiti, mila domovina,
Bo moje néhalo te kdaj srcé!

Pevajoča roža.

L. Pesjakova.

Jaz pevajočo rožo vem prekrásno,
Pomládniimi odéto vsémi čári:
Nebeski ogenj lice njeno žári,
Izbrala je umételjnost si jásno!

Za sládko srečo se ne méni čásno,
Umika nje vabljivej se prevári;
Gorjé in slast, ki v srcih nam vihári,
Izliva le si v pesen divnoglásno.

I množica, ki górké sólze tóči,
Ker gáneno je srce jej zavzéto,
Uklánja nepremáganej se móči.

A njéno bitje, vse ponižno, vnéto,
Živi le muzam, upajoče vá-nje,
Ter svoje dovršuje svéto zvánje.

Moja ljubezen.

Janko Leban.

Vesél vrtnar drevó si ogleduje
Na vrtu v spomlad s cvetijem pokrito,
Ki mu za trud ovóžje plemenito
Na jésen podeliti obetuje!

Pa črni prihité oblaci, vsuje
Na zemljo plóha se, vihár srdito
Odnese cvetije jedvá razvito,
Ah! in zastónj se kmet nad'jal sadú je. —

Prav taka je z ljubavjo moja bila:
Dvakrát deset je mesecev cvetéla,
In 'že sem upal, da ne bo zvenéla,
Nesreče slana ko jo je vmorila.
Zastónj je trud moj bil, zastónj vsa náda!
Cvét b'la je lép, brez vsega sáda!

Pod oknom.

M. B.

Pri oknu si slonéla,
Ko jaz sem mimo šel;
Prekrasno si zapéla,
In slúšal jaz vesél.

Očaran sem te glédal,
Tí gledala na mé,
Pogled mi tvoj povédal,
Da misliš oj! na mé.

Ljubó se nasmehljála,
Nasmehnil se i jaz;
Od takrat boš ostala
Mi v srcu vsaki čas.

Madama Amalija.

Izvirna noveleta. Spisal Emil Leon.

I.

Na grajskem vrtu sred vasi,
Prelepih rožic več cvetě,
Najlepša izmed rož pa je
Ljudmila, z grada mlada hči.
Ivan Zupan.

To so mi stari zidovi, ti zidovi gabrške graščine: z mahom obraščene skale, gotiška okna i pa še le ti dolgočasni stolpiči na oglih! Prav tam v zadnjem kotu doline čepi med gostim drevjem, brez leska i bleska, temnorujavo, melanholično, žalostno zidovje. Ali mir vlada tu i prečudna harmonija tihote obdaja kraj čez i čez, ter topi srce v čase pretekle, starodavne.

Še mlad, še otrok sem bil, a vže sem strastno ljubil to zidovje. Sam nisem vedel, zakaj lazim le zmiraj k stari graščini, sam nisem zapazil, kako sem prišel tija, pri priči bil sem pod stolpiči starega Gabrka.

Doma povpraševala me je skrbna mati vselej:

„Kje si pa bil zopet?“

„Pri starem gradu, mati!“

Čudila se je, ter me gledala tako skrbno i ljubeznivo, da mi je veselja igralo srce.

„Kako, da zmiraj tjakaj zahajaš?“

„Stara graščina je tako lepa, tako krasna!“

I dobra ženica se je nasmijala i me bila vesela.

Kmalu me je osoda vrgla iz domače vasi, prišel sem mej svet. Videl sem gradove i krasne palače, a spomnivši se starega Gabrka šinila mi je vselej solza v oko. Še vedno sem ga ljubil i ni preteklo leto dnij, da bi se ne bil vozil po ozki dolini, v kateri je stanovala moja mati, v kateri je stala domača vas i ono pusto zidovje.

Tako sem bil tudi leta . . . na spomlad doma. Bil sem tedaj ravno vstopil v univerzo, soč še mlad i skoraj še otročje postave.

Drugo jutro gnalo me je vže k graščini. Bil je še vedno isti stari Gabrk. Okolica še ista; samo potje bili so posuti novim belim peskom i gredice osnažene. Radosten sem šetal okrog, na vsakem znanem mestu nekoliko časa postajal, ter se prepuščal nekedanjim spominom.

Pogledal sem v visoka gotiška okna; krasne preproge videl sem v njih i nekdo je igral v sobi na glasovir.

Kdo mora to biti?

Ko sem prišel domu, povprašal sem radovedno:

„Mati, sedaj nekedo stanuje v gradu, v gosposkih sobah?“

„Da, gospá Amalija.“

„Kdo pa je ta Amalija?“

„Gabrška posestnica.“

„Kdaj pa je prišla sim?“

„Pred letom dnij se je pripeljala. Živela je nekoliko časa tiho, potem pa je pričela večkrat jezdariti po polji, na malhenem, belem konjičku.“

„Ali je mlada ali stara?“

„Mlada i lepa kot mleko i kri.“

Odslej sem večkrat mislil na lepo Amalijo i da odkrito-srčno povem, pogosto sem zahajal k staremu zidovju. Ondi sem nabiral (bil sem prirodoslovec) cvetje, kterege je tam bilo dosti i čudnega.

Nekega dne začujem iz daline paket konjskih kopit.

„To mora biti Amalija!“ dejal sem sam pri sebi i kri mi je silila v srce.

Med drevjem zabliskala je modra obleka i po poti, meni ravno nasproti prijezdila je mlada gospodična. Bila je še jako mlada; i morala je komaj nekaj let stareja biti od mene. Jezdila je dobro rejenega ponija i obleka jej je bila tako dolga, da se je skoraj zemlje dotikala. Na glavi je imela širok florentinski klobuk, izpod katerega so se sipali črni kodri na rame, v belih ročicah pa je spretno držala lični vajeti.

Jaz jo pozdravim. Nasmehnila se mi je, ter priklonila glavico, potem pa se hipoma skrila za drevje.

Čudě se zrem za njo. Take si nisem mislil „gospě“ Amalije.

V nedeljo sem jo zopet videl. Prijezdila je k cerkvi i med mašo je stari sluga vodil ponija za uzdo blizu božje hiše.

Potem je pretekel zopet teden. Večkrat sem zahajal k staremu Gabrku, ali nje nikedar nisem zapazil. Mnogokrat sem slišal igranje skozi visoka gotiška okna, ali nikedar ne konjskega kopita iz daline.

Nabiral sem zopet cvetje v logu blizu grada. Bil je jasen, solnčen dan, ali vendar je od severne strani pihala precej hladna sapa.

Tedaj pa sem začul zopet znani peket. Tudi danes prijezdila mi je nasproti. Sapa potegne i krasni florentinec pade v pesek, kodri pa ji zavihrajo v zraku.

V hipu sem blizu nje, poberem slamnik, ter ga jej s poklonom podam.

Nasmijaje se mi ga vzame, ter si ga pritisne na glavico rekoč: „Hvala Vam, dobri prijatelj!“

Jaz sem se zopet poklonil, pogovoriti nisem vedel kaj.

Še je šepnila:

„Obiščite me jutre; drago mi bode!“

Potem pa je vdarila s paličico konjička i v hipu odjezdila mi izpred očíj.

II.

Tak je sladka, tak je mila,
Kot bi rože dihala.
Cegnar.

Drugo jutro podal sem se v grad. Čudna groza me obhaja, ko stopim mej visoka vrata. Na dvorišču je stal oskrbnik, ter mi na vprašanje čemerno odgodrjal, da je milostiva doma. Srčno stopam po stopnicah i po svitlem hodu pridem do prvih dverij. Bile so odprte. V sobani gardinami prepreženi, sedela je madama Amalija. Nosila je belo obleko. Bila je prečudne krasote.

Hitro je vstala, ter mi šla nasproti.

„Pričakovala sem vas vže“, dejala je prijazno.

Vsedla sva se i nekaj časa govorila.

Potem pa je vstala, ter me vodila po visokih stanicah, ter mi vse razkazovala.

Peljala me je tudi v grajsko kapelico. Ondi je tiho pokleknila v stol i molila. Strme sem zrl na njo, ko je tako molila i sodil iz nje obnašanja, da ni srečna.

Madama je vstala, ter mi kazala umetne slike po stenh. Ko je nekoliko očedila oltar, vrnila sva se tiho v prvo sobo nazaj.

Ko se poslovim, dejala je:

„Malo vas spremim.“

I potisnila si je slamnik na kodre.

„Kako se zovete?“ povprašala me je zopet.

„Leon, madama!“

Na dvorišču stal je oskrbnik, ter gledal čemerno za nama. Menda ga je jezilo, da je šla madama z menoj. Spremila me je nekoliko, potem pa mi podala roko ter dejala sladko: „Z bogom, Leon!“

Jaz sem se jej poklonil, madama pa se je vrnila v grad.

Ker me ni vabila, nisem je več obiskal. Tudi sem se jel ogibati starega poslopja, bolj nego poprej.

Pride zopet nedelja. Dan je bil vroč i popoldan sem sedel v senci pod debelo hruško. Krog mene se je igrala i skakala edina sestrice. Bil sem vtopljen v misli. V cerkvi sem videl madamo Amalijo. Tudi ona me je zapazila, ker dvakrat se je na-me ozrla.

„Glej! glej!“ zakriči otrok. Jaz pogledam proti onemu kraju, Amalija je jezdila na poniju. Bliskoma je bila pri nama. Ročno sem prihitel, jej pomogel s konja, ter ga privezal k bližnjemu drevesu.

„Kako, da Vas več nij k meni, gospod Leon“ vprašala je, ko se je vsedla k meni v senco. Zagledala je deklico, ki se je bojzljivo skrivala za mano.

„Aj, vaša sestrice“, reče radostna, „nikari se me ne boj, srček!“

Vzela je otroka v naročije, ter ga poljubila.

„Imate to edino sestro?“

„Edino, madama!“

„Kako pa jej je ime?“ vprašala je tiho.

„Eliza, madama!“

„Pa skoraj sem pozabila, zakaj da sem prišla“, reče potem; „jutri me morate obiskati i tudi Eliza.“

Obljubil sem ji.

„Kaj ne, da prideš“, govorila je z otrokom, kateri se je ojačil i se jej približal. Amalija se je glasno zasmijala.

Kmalu se je poslovila, odvezal sem ji ponija, držal ga za uzdo, ter jej pomogel v sedlo.

„Ali je mati božja tudi takò lepa?“ povprašala je sestra, ko je Amalija bila odjezdila.

Molčal sem, i nisem ji nič odgovoril. —

Megla je pokrivala tu pa tam okolico, ko sem drugo jutro stopil čez domači prag in Elizo vodil za roko.

Prešla sva grajski vrtec i gredice. Črez gotiška okna gledala je madama Amalija, veselja vskliknila i hitela nama nasproti.

„Madama! spolnil sem Vam željo i pripeljal sestrico!“

„Dobro! gospod Leon! dobro!“ i se je tako ljubeznivo nasmehljala, ter me tako milo pogledala.

Peljala je otroka za roko v grad, v sobi ga vzela v naročje, ga pritiskovala k sebi i zdelo se mi je, da se ji je pri tem otrnila solza iz očesa i padla Elizi na rudeče ličice. Nastala je tihota v sobi.

„Pojdi, srček!“ i peljala je Elizo k glasoviru, ter pričela strune prebirati. Dete je radostno poslušalo ter ploskalo z ročicami.

Ko sva odhajala, dejala je madama:

„Kmalu zopet pridita!“

Obljubil sem ji, ter se poslovil.

(Konec prih.)

Iz zapiskov slovenskega umetnika.

Izvirno spisal Vatroslav.

(Dalje.)

VII.

Na domu ilirskega pesnika.

Vrnivši se z „gore“ v Maribor najdem v stanovanju listič. Na lističu pak nij stalo ne imena ne podpisa, temveč samo ulica in hišna številka. Postal sem radoveden, kdo neki utegne to biti. Naglo se podam v zaznamovano hišo in glej! tu me sprejme — Franjo Vraz, brat Josipine in Vekoslave; poročuje mi, da so mu sestre mnogo srčnih pozdravov na-me naročile, ter mi pripoveduje razne novosti iz svojega doma. Po daljšem razgovoru se poslovim od njega, obljubivši mu, da ga pridem večkrat obiskat.

Pride božič in napočilo je leto 1865. Za tem priskakljal je našemani, razkošni, preširni kurent ter razburil ves mladi svet. Po Mariboru rajalo se je po dvoranah in sobanah, a meni bil je ta hrup zopern, kakor se mi sploh vseh pustih maškerad in burk studij. Želel sem si bivati daleč razve teh bedastih šal, tam kje v kaki tibi selski bajtici, mej priprostim, naravnim, nepopačenim ljudstvom. Po kratkem predpustnem šumu prileze mirni čas tihega posta. Resnejše misli polasté se prenasitjenih ljudij. V tem resnem času zadene me neizgobljivi poziv domobranstvene dolžnosti. Dne 17. marca l. 1865 odločila me je neizprosljiva osoda k vojakom in to k pomorščakom. Udám se kot mož bridkemu odloku osode ter prisežem avstrijskej zastavi zvestobo. Izprosvivši si nedoločnega dopusta ostanem šče nekaj tednov v Mariboru, ko naenkrat dobim prijazen poziv od Josipine in Vekoslave, da ju o velikonoči v družini jujnega brata naj objščem; kajti njiju oče želi, da bi njega in vso družino naslikal. Radostno pograbim slikarsko platno, čopiče in boje ter hitim na kolodvor, kjer me Franjo vže pričakuje; in črez malo trenutkov drči hlapon črez dravski most v široko ravan doli do Ormuža, kamor mej prijaznimi pogovori v malo urah dospejeva. Od tod pa se podava peš črez Hardek, skozi gozd gori po dolini mimo Svetinj proti Cerovcu.

Dospevša k Vrazovim bila sva z veseljem sprejeta. Stari Vraz stopivši k meni seže mi v roko ter mi reče: „Dobro došel, gospod Vatroslav! Jako me veseli, da ste nas počastili s svojim pohodom, prizadevali si bodemo, da Vas nekoliko odškodimo za mestne veselice. Vsa moja hiša Vam je na razpolaganje; smatrajte se kot člana moje rodbine. Potem bi Vas šče prosil, naslikajte nas zaporedoma. Da-si nisem tako sloveč kakor moj brat Stanko, o katerem žalibog! nemam nikakve slike, vendar bi rad svojemu zarodu majhen spomin svojega bitja zapustil.“ Potem naroči svojima hčerrama, naj za mojo zabavo in postrežbo skrbé rekši: „Dekleti! priporočam vama, da zabavljate gospoda Vatroslava in si prizadevate, da se ne bode dolgočasil pri nas! Slišal sem, da je dober pevec in da zna mnogo lepih slovenskih pesnic. Prosita ga, naj vaju, dokler bode pri nas, nekatere nove pesni nauči.“

„Veselilo me bode,“ rečem jaz na to, „ako morem s svojo nezuamenito pevsko izurjenostjo ljubezen Vaših hčerij k milim slovenskim pesnicam vneti.“

Pri teh besedah izlečem Razlagovo „pesmarico“ iz žepa ter jo podam Josipini.

Potem me dekleta povabijo gori v nadstropje. Tu nahaja se razve dveh manjših sob na južnej strani hiše velika, z ličnim pohišjem previdena in okusno uredjena sobana. Iz te sobane ponuja se lep razgled črez prijazne gorice in poljane.

Vrazovke uglobite se v „pesmarico“; jaz pa stopam po sobani; kar zapazim na mizi rdečo knjigo z zlatim obrezkom in bliže stopivšemu zablische mi nasproti zlate črke: „Vrazova děla.“ Naglo segnem po knjigo, jo odprem in pred menoj leže „Djulabije, ljubezne ponude za ljubico od Stanka Vraza.“

Ves zavzet se uglozim v ta ljubezenska izpovedanja, iz katerih se milina krasnega ilirskega jezika razodeva; željno prečitavam kitice za kiticami, ki se kakor sreberni valčki bistrega vira iz pesnikovih nedrij razlejajo; vedno bolj občudujem elegantni zlog teh pesnij; nežnost občutkov in iskrena z gorečim domoljubjem spojena ljubezen glasi se iz njih. In čem dalje čitam, tem bolj me očarujejo te mične vrstice; v mojih nedrih se vzbudi mogočen nagib do poezije in goreče hrepenenje po pesništvu; neka čudovita navdušenost se me polasti v tej hiši, v kateri veje mogočni duh Stanka Vraza; sveta groza prešinja me v teh prostorih, v kojih se je slavni naš pesnik narodil in prve dni svoje mladosti preživel. —

Josipina mi je več pripovedovala o svojem dobrem strijcu Stanko Vrazu, ki jo je srčno rad imel in jej vselej, kedar je iz kakega dalnjega kraja prihajal, kakovo dragoceno darilo prinašal. Stanko Vraz imel je navado, kedar je od kod zopet domov prišel, napraviti veliko gostovanje, h kateremu je svoje sorodnike, prijatelje in znance vabil. Pri takih gostijah napravljaval je raznovrstne igre in zabave. Posebno pa je ljubil petje ter navlašč pozval k takim veselicam dekleta, ki so lepo peti znale, da so pevale razne narodne pesni, katere si je on natančno zableževal. Take veselice trajale so često po dva ali tri dni in prihajali so celó iz dalnjih krajev imeniti gostje.

Neumrli pesnik bil je tudi velik prijatelj lepega spola in je rad zbiral krog sebe krasne deklice, katerih ne manjka v prelepem njegovem okraju. To pričajo tudi njegove pesni, posebno „Djulabije“ in „Glasi iz žeravinske dubrave“. Sploh je Stanko Vraz jako priljubljen bil v tej okolici; vsi sorodniki so ga jako spoštovali in radi imeli, ker šče zdaj z velikim spoštovanjem o njem govoré.

Vrazovka, njegova svakinja, ne more ga pozabiti in vselej jo solze polivajo, kedar o njem kaj pripoveduje ali pripovedati sliši. Takó pa je spomin na Stanko Vraza v tej hiši vedno živ in bode tudi ostal; kajti

„Kraj, kjer je bival velik mož,

Je posvečen; v stoletjih poznih šče

Imé njegovo vnuka vnuku se glasi.“

Mnogo prijetnih ur sem užil pri Vrazovih, meni nepozabljivih. Ali čas se hitro vrti in osoda hodi svojim nespremenljivim korakom. Naposled moramo se ločiti; mene kličejo druge dolžnosti v svet, Vrazovi pa ostanejo na svojem rajskem domu. Težko je bilo slovó, ali vzeti se je moralo. Srečna mi, blaga Vrazova hiša!

(Dalje prih.)

Veliki Novgorod.

Po ruskih delih spisal J. Steklasa.

I.

V velikem predelu jezer, ki je od ene strani omejen od čudskega zaliva, čudskega jezera in od gornjega teka Volge, od druge strani po od belega morja in od Dvine, je ležala novgorodska zemlja. Ta predel je bil kasneje razdeljen na pet petin, in sicer: na bežecki, vocki, derevski, šelonski in oboneški. Prebivalci so bili večinom Čudi, plemeni Ves in Išori, ostali so bili slavensko pleme Kriviči. Zemlja je tukaj deloma peščena, deloma pa močvarna; host je bilo poprej več, nego jih je dan danes. Se ve da taka zemlja nij prikladna za poljedelstvo. Zatorej je pa tudi narod v tej pokrajini često stradal. Kasneje si je narod pomagal s trgovino, s katero si je pridobival, česar je potreboval. Pa to je bilo tudi čisto naravno, kajti novgorodska zemlja leži med morjem in brodonosnimi rekami in podvzetni narod se je poslužil teh prirodnih darov za svoje blagostanje. Kar nij zemlja nosila, to so pridobili na morju skupéjjo.

Glavno mesto te zemlje je bilo Veliki Novgorod. V škan-dinavskih pričah se imenuje Holmgard. Ležal je Veliki Novgorod na obeh bregovih Volhova reke, čez katero je bil sezidan velik most, ki je vezal desni in levi del mesta. Ena stran se je imenovala sofijska, od stolne cerkve sv. Sofije, druga pa trgovska, ker so tukaj tovorili ladje. Mesto je bilo razdeljeno na pet četrt (časti ali konci), namreč: na slovensko, nerevsko, gorniško, plotinsko in zagorodsko. Na sofijski strani je bila z zidom obdana trdnjava (djetinec ali kremlj), zraven stolne cerkve pa je stala palača nadškofova. Zavezna mesta so bila: Ladoga, Rusa, Veliki Luki, Toržok in Pskov.

S početka je bil Veliki Novgorod odvisen popolnoma od Kijeva, glavnega mesta Poljanov. Ali Veliki Novgorod je imel vse lastnosti k samostalnosti, za katero je vedno hrepenel. Novgorodčani so želeli postati gospodarji na severju, kakor so bili Kijevljani na jugu ruske zemlje. In to so tudi dosegli, kajti za časa svoje največe mogočnosti so vladali od čudskega zaliva tam do Urala.

V početku ruske države so ruski knezi o vseh važnih zadevah se posvetovali s spremstvom (družino) in z mestnimi starešinami; ali čez dve sto let kasneje je prišlo v običaj, da so se pozivali vsi prebivalci vsacega mesta na svet. Taki sveti (vječa) so postali za časa kneževskih preprirov vsemogočni ter so se protivili večkrat postavi in samemu knezu. Ko je pa začela moč kneževska okrepljati se, bivali so sveti vedno redkejše sklicovani. Knezi so se dogovarjali z drugimi vladarji, zbirali vojske ter izvrševali vsa važnejša dela po svojej volji. Proti koncu tatarske vlade nij bilo ne duha ne sluha o vječih po mestih. —

Samo v Velikem Novgorodu in Pskovu nij bilo tako. Od davna so Novgorodčani želeli, da postanejo neodvisni od velikih knezov, ki so jim v vseh rečeh roke vezali. Novgorodčani so bili podvzetni in slobodoljubni, ter so hoteli na vsak način, da se sami upravljajo. To se jim je tudi posrečilo. Njihova neodvisnost se začinja za velikega kneza Jaroslava I. (1019—1054). Ko je Jaroslav I. postal sam knez, nij hotel nič več dajati svojemu očetu Vladimiru I. davka, nego je želel, da bode čisto neodvisen. Po smrti očetovej pa se je porodila strašna razprtija med njim in bratomoreem

Svjetopolkom Prokletim (Okajani). V tem boju so pomagali Novgorodčani Jaroslavu, ki je tudi svojega brata srečno nadvladal. V zahvalo je dal veliki knez Novgorodčanom mnogo pooblastic (ljgoti) in polajšanja. Od tega časa so si Novgorodčani po svoji volji izbirali kneze. Jaroslav I. je sicer v svojej oporoki zapisal Veliki Novgorod in Kijev svojemu sinu Izjeslavu, ali Novgorodčani so zahtevali od njega, kakor tudi od vsacega družega, da jim priseže na njihove pooblastice. V znamenje prisege je moral vsaki poljubiti križ (krestnoje celovanje). Ker je pa Veliki Novgorod sam kneze izbiral, je je tudi lahko odstavljaj, in ker so se tekmlili mnogi člani kneževske rodovine za prvenstvo, sprejelo je mesto navadno onega, ki jim je obečal največ slobodščin. Tako je rasla moč te mestne občine. Zraven pa se je še razvijala trgovina in s trgovino je raslo bogatstvo, z bogatstvom pa blagostanje in moč. Veliki Novgorod je postajal mogočen. Začel se je imenovati: „Gospod Veliki Novgorod.“

Najvišja državna oblast je bila narodna skupščina (vječe). Zbirala se je skupščina na Jaroslavovem dvorišču na znak skupščinskega (vječevega) zvona (kolokol). Skupščina je imela odločevati o najvažnejših zadevah, o vojski in o miru, ona je izbirala činovnike in je odstavljala ter sodila o največjih zločinih. Vsak mestjan je imel pravo glasovanja in vsi predlogi so se odločevali po večini glasov. Ako nij hotela manjšina predloga sprejeti, silila jo je večina na to. Kolikor se iz navedenega vidi, skupščina ni bila dobro sestavljena; zavoljo tega pa je bilo tudi mnogo neredov v njej. Prosti narod je hotel vladati in zapovedati, in ako so se hoteli pametnejši temu protiviti, spopali so se večkrat prav hudo. Večkrat so se stepli v zboru. Včasih se je razdelila skupščina na dve, ena je potem zborovala na trgovske strani, na Jaroslavovem dvorišču, druga pa na sofijske strani, pri stolnej cerkvi. Vsaka skupščina je obravnavala za se vse predloge. Kadar se pa niste mogli sporazumeti, prišli ste na most in tukaj se je odločilo često po krutej borbi za eno ali drugo stranko. Včasih ju je pomiril nadškof in drugi duhovnik in potem so se mirno razšli. Veliki knez nij imel v skupščini nič opraviti, pa vendar čast njegova nij bila odstranjena. Moči niso imeli nobene. Kakor je bilo že zgoraj povedano, moral je vsaki knez priseči mestjanom, da bo pravice novgorodske branil ter jih nikdar prekršil. Ako se je mestjanom zameril, spodili so ga iz mesta z besedami: „Mi tebe ne trebamo, idi kamor hočeš.“ Ali za tem so poklicali precej družega. Večkrat so knezi tudi sami odšli iz mesta, ker so prevideli, da se prezirajo in da nimajo nobene važnosti. V enem stoletju so imeli Novgorodčani trideset knezov.

Iz tega se najbolje vidi, kako so bi Novgorodčani nestalni. Vsaki knez je moral po prisegi braniti pred sovražniki novgorodsko zemljo; bil je vojevoda v vojski, ali moral se je ravnati po naredbah skupščine. V nekkih slučajih je bil tudi vrhovni sodnik. Zraven kneza je bil drugi dostojnik, posadnik (mestni župan). On je bil izbran izmed domače plemenite rodovine. Sodil je zajedno s knezom v važnih slučajih. Ako niso imeli Novgorodčani kneza, bil je zapovednik v mestu in v vojsci. Služeči posadnik se je imenoval „stepenoj posadnik“ v razliko od poprejšnjega „starega.“ Da sta se večkrat sprla knez in posadnik, to je lahko iz ustava razvideti, kajti njima delokrog nij bil na tanko naznačen. Take prepire je rešavala skupščina. Še druge časti

so bile: tisučerniki (tisjackij), zapovedniki nad tisoč mož; starešine mestnih delov (starostij koncev); stotniki (sotskije), zapovedniki nad sto mož. Bilo je še mnogo drugih činovnikov, ktere so po drugih mestih veliki knezi postavljali. Sčasoma se je razvilo v mestu tudi od premožnih rodovine nekakšno plemstvo, ki je preziralo navadne mestjane (smerdij). Le to plemstvo je imelo vso trgovino v svojih rokah, kakor tudi vsa večja posestva v okolici Velikoga Novgoroda. Svečenstvu je bila glava vladika ali pa tudi arhiepiskop (nadškof). Svečenstvo je imelo veliko moč do ljudstva in nadškof večkrat odločilni glas v skupščini; posebno v preprih je veljala njegova beseda. Zato je imel nadškof vedno en polk konjenikov za svojo porabo. Njega so volili ždrebom in potem ga je moral potrditi metropolit kijevski. Spočetka so samo v neodločnih izborih rabili ždreb, kasneje pa v vseh slučajih. Navadno je skupščina postavila tri ponudnike. Njihova imena so napisali na lističe ter je položili na žrtvenik v cerkvi sv. Sofije. Potem je bil poslan iz skupščine deček ali pa slepec, kasneje duhovnik, ter je moral vzeti raz žrtvenika dva lističa, tretjega pa pustiti. Kdor je bil na tretjem lističu zapisan, ta je bil bodoči nadškof. Izbranega je narod, ki je zunaj čakal, z velikim veseljem sprejel.

V 13. stoletju je razvil Veliki Novgorod popolnoma svojo moč in krepost. Trgovina je cvetela, odkar je sklenilo mesto zvezo s Hanzo, ki je imela tukaj svoje skladišče in opravilnice. Gospodstvo novgorodsko se je razprostiralo čez celo severno Rusko. Permiji, Pečori, Jurgi in druga plemena so plačevala davek Velikemu Novgorodu v srebru ali pa v dragocenih kožah. Novgorodčani pa niso samo davek pobirali od teh narodov, nego so širili tudi slovansko posestvo ter zidali v teh krajih mnogo mest in ustanovili mnogo naselbin, ki so bile velike važnosti za njihovo trgovino. Tako so postale „zemlje“ (teritorija): dvinajska zemlja ali „zavoločje“ (zemlja med dvema rekama, kjer so morali prenašati barke iz ene reke v drugo), vologodska, pomorska in nekoliko drugih. Posebno so se v snovanju novih naselbin odlikovali mladi Novgorodčani, ki so širili rusko oblast proti iztoku. Oni so se imenovali povoljniki (prostovoljci) ali pa uškujniki (od barke = uškuj), na kterih so se vozili po Volgi in njenih pritokih, plenili tamošnje prebivalce, je podjarmljevali ter tako ustanavljali samostalne naselbine. Taka naselbina je bila vjatkaška zemlja.

L. 1174 so se odpeljali novgorodski prostovoljci iz Volge v Kamo, potem v Vjatko, kjer so zapazili visoko na bregu naselbino, ki je bila obdana z zidom in rovom. Mesto se jim je dopalo, ter so sklenili, osvojiti si ga. Nekoliko dnij so se postili in molili, potem so mestece napali in osvojili. V to mesto je prišlo sčasoma mnogo novih naseljenec, ki so počasi izvojevali vso zemljo Vjatkov in Čeremisov, kjer so sezidali mesto Hlujnov, na izlivu Hlujnovice v Vjatko. Kasneje je postala ta zemlja slobodna občina ter se je vladala kakor Veliki Novgorod po vječu. Neodvisnost te občine je trajala skoraj 300 let.

Zraven Velikega Novgoroda povzdignil se je tudi Pskov, mesto na izlivu Velike v Pskovsko jezero (Peipus j.). Spočetka je bil Pskov odvisen od Velikega Novgoroda ter bil vladan po posadnikih, ktere so postavljali Novgorodčani. Ali v 12. stoletju so začeli hrepeneti tudi Pskovčani za neodvisnostjo in svobodo. Zaželeli so lastnega kneza. Oni so se

osvobodili Novgorodčanov s pomočjo Hanze, s katero so se zedinili. Kasneje so morali strašen boj biti z livonskimi vitezi. Kako so bili Pskovčani odvisni od Novgorodčanov, vidi se najbolje iz sledečega pregovora: „Duša na Volhovu, a srce na Veliki.“

Po smrti Andreja Bogoljubskega, suzdaljskega kneza (1157—1174) nadlegovali so skoraj vsi veliki knezi severne Ruske novgorodsko občino, jemali jim zemlje ter hoteli uničiti njeno svobodo. S početka so imeli Novgorodčani veliko pomoč v ratobornih knezih južne Ruske proti sovražnikom, kakov je bil na pr. Motislav Smeli (Udaloj). Ali za tatarske nadvlade je južna Ruska čisto oslabela, ter pala pod oblast Litvansko. Ko je pa suzdaljska kneževina propala, bili so tverski knezi sosedje novgorodski, ki so tudi nastojali, da uplivajo na nje in da jim jemljejo zemlje. Proti njim pa so dobili Novgorodčani pomoči od moskovskih knezov ter so za to tudi pomagali Jurju Moskovskemu proti Mihajlu Jaroslaviču Tverskemu. In kadar je bil Tver premagan, postali so Moskvičani največji sovražniki novgorodske občine. Ker so moskovski knezi denarjev potrebovali za davek Tatarom, napadali so večkrat Novgorod od časa Ivana I. Kalite Daniloviča (1328—1340), ter zahtevali od njih velike svote za potrditev njihovih starih pravic. Morali so tedaj od tega časa plačevati Novgorodčani moskovskim knezom vsako leto velik davek, ki je poznat pod imenom črni davek (čornij bor). Da se rešijo svojega zaveznika ali zajedno tudi tlačitelja, začeli so ugovarjati se z Litvani. Od Gedimina počemši (1315—1340) zvali so litvanske kneze v svojo državo. Davali so jim mesta za uživanje (kormlenije). Oni so namreč dobivali za uživanje dohodke teh mest. Pa tudi litvanski knezi jim niso dosta pomagali, nego so često v njihovo zemljo navaljevali in jo plenili, za to pa še davek zahtevali od njih. Posebno jih je nadlegoval Vitovt.

(Dalje prihodnjič.)

Francози in Francozinje.

Po nemškem izvorniku.

Znano je vsakemu, ki nemško časopisje čita, v koliko sovražnje in zaničevanje Francozov so nekteri Nemci zaredili. *) Človekoljubu, kojemu mrzi mejusobno sovražnje narodov istega zemljišča in civilizatoričnih namér, uprav dobro déje izvanredno pravična sodba, koja smo našli v enem najbolj zagrizenih tevtonskih belletrističnih listov. Ta sodba se glasi, kakor sledi.

Čestokrat govori se o lehkomišelnosti Francozov, ne da bi se pomislilo, da lehkomišelnost ne vstvarja velikih narodov in ne pomislivši, da je Francija mnogo stoletij na to delovala, da bi iz celtiških, rimskih in germanskih narodnih snovin narodno celoto čudovite enovrstnosti storila. Z lehkomišelnostjo se tako težek čin gotovo ne da izvršiti. Francoz nij lehkomišeln, on je le lahko živén. Kot neumoren delavec je jako zmeren in štedljiv. Te svojstvenosti, katere mu niti najstrastnejši sovražniki utajiti ne mogo, ne svedočijo baš lehkomišelnost; one pojasnjujo temveč izvanredno bogatstvo Francije, katerej se

*) Tako n. pr. so nekoti za izobraženi del občinstva namenjeni časopisi Francoze v slikah naučenim opicam in psom prisposodljali!

svet čudom čudi. Francoz teži na to, da bi na stara leta brezskrbno in ugodno živel, in ta nadeja daje mu pogon k štedljivosti. Treba je i to pomisliti, kedar se o lehkomišelnosti Francozov govori, da se nad polovico francoskega bivateljstva s poljedelstvom bávi in da nijedna stvar na svetu nij menj k lehkomišelnosti nagnena, nego francoski kmet. On dela neprestano v gorkem potu svojega obraza, da s prištedjenim dobitkom edini, izključljivi smoter svojega življenja doseže t. j. da razprostré obor (obseg) svojega zemljišča.

Odkar je veliki francoski punt podložnega kmeta v gospodarja zemljišča povzdignol, in on kakor vsaki gospod plodove svojega dela prosto uživati sme, biva mu užitek te svobodščine v pomnoževanje posestva. — Mej francoskimi kmeti nahaja se marsikteri milijonar, ki samo ob nedeljah in svetkih lesene coklje sezuva in skrpano kamižolo odlaga. Ne lehkomišelnost, nego nevednost je glaviti pogrešek Francozov. In ta ne vlada samo v onej vrsti ljudij, katera ne zna ne čitati ne pisati, nego ona nahaja se v vseh vrstah prebivateljstva. Mnogokrat in po resnici se Francozom nevednost v zemljepisju sponaša, ali ta nevednost je samo eden del njih obče nevednosti, katerej se pa često tudi sami posmehujejo. Iznebiti se nje pak nemajo niti sreća niti volje, in to niti vsled najbridkejših izkustev. Francoz je po prirodi jako inteligen ten in izvrstno podučljiv, a da bi se sam tudi v tem podučil, kar se zunaj njegove države godi, to mu ne pride ni z daleka na pamet.

Kakó majheno je število onih Francozov, ki bi angležke ali nemške novine čitati znali, in kakó malo je francoskih časopisov, kateri bi svoje čitatelje redoma in temeljito o inozemstvu podučevali! Učenje tujih jezikov, ki je pri vedno rastočem narodnem prometu potrebno postalo, se pa na Francoskem vkljubi vsem nujnim opominom razboritih domoljubov strašno zanemarja. Res se v licejih angleščina in nemščina podučuje, a uspeh tega poduka je ipak silno nepovoljen. Učenci, ki so si pri večletnem šolanju s trudom in težavo nekoliko nemških ali angleških rekov prisvojili, pozabijo je, brž ko zapusté šolske klopi. Kedar se Francozom nerazumljivi njih stud do naučenja tujih jezikov očita, izpričavajo se, da jim k temu nadarjenosti manjka, osobito kadar je o nemščini govor, koja za „langue impossible“ (nemogoči jezik) razglašajo. Ta tvrditev pak je naopačna (kriva), kajti če Francoz nobenega tujega jezika ne zna, mora se to samo njegovej mrzkosti, ne pomanjkovanju nadarjenosti pripisovati.

Drugi obči pogrešek Francozov je lovljenje državnih služeb. Vsak oča napinja vse sile, da bi svojemu sinu k javnej službi pomogel. Nobene zapreke se pri tem ne straši; vsako težavo premaguje ter prej ne miruje, dokler nij po prijateljih in rodnikih namena dosegel. Vlada, ki se pri svojih težnjah do samovzdržanja z najmogočnejšimi rodbinami zavezuje, podeljuje vse službe ter ne pomišljuje nasledkov preobilnosti uradnikov. Da so ti potem voljno orodje vladam, razumeje se samo. Na Francoskem je tisoč in tisoč državnih uradnikov preobilno; kajti pri skrajnej centralizaciji vlade bolje služijo taki uradniki vladnej stranki, nego državi ter se vsled tega birokratstvo uprav goji. Le premnogokrat birokracija slepo sluša svoje poveljnike in isto tako trmoglavno ravná s svojimi podložnimi kakor prva z njo. Birokratizem zadušuje ves duh samostalnosti, a ker se vse od edine vlade pričakuje, dolži tudi vsaki človek isto vlado za vse, kar se kje kaj krivega zgodi, ker vlada ne iz-

polnjuje narodove volje nego je ljudstvo vladino orodje. Pri ogromnej množini državnih služabnikov torej nij čudo, ako se državni ustroj čestokrat ustavi.

(Dalje prih.)

Narodna pravljica.

Trije bratje.

Napisal Valentin Jarc.

Kake pol ure hoda od male vasi stanoval je skopi grajščak v velikem, lepem gradu; a družine nij imel veliko zaradi svoje skoposti. V vasi pa je prebival oče s tremi sinovi; bili so ubožni in živeli so skromno. Necega dne reče oče svojim otrokom: „Tako ne more dalje biti, eden mora iti služiti.“ Pogovoré se ter sklenejo, da mora najstarejši stopiti kam v službo. Drugi dan se oče takoj napoti z najstarejšim sinom k gospodu grajščaku, ter ondi vdinja Ivana za hlapca, kojemu grajščak obljubi za plačilo pol mernika srebernih dvajsetic pod tem pogojem pa, če ne bo nikdar jezen, če bode pa le kterikrat jezen, ali tudi samo nevoljen, ne dobó ne le nič, ampak moral bode on njemu merico srebernic dati. Tako je govoril grajščinski gospod. „Buzarona, lepo plačilo“, si misli oče. Obadva sta bila z pogojem takoj zadovoljna. Da bi Ivan mogel zapasti toliko denarjev, tega si niti oče niti Ivan sam mislila nista. „Jutri pojdeš proso sejati“, veva gospod, ter odkáže kje ima proso vzeti, in kam ga ima vsejati. Ko je bilo proso vsejano, podorano, zavlečeno in povaljeno, vpraša grajščak Ivana, če je kaj jezen. „O, kaj hočem jezen biti, to je baš moje največe veselje“, mu odgovarja hlapec. Grajščak si malo pomisli in pravi: „A sedaj mi pride še le na um, da nisi pravega semena vzel; bilo je staro in ne bode kalilo; idi torej in ga poberi!“ Hlapec čudeč se takemu povelju, misli, da se gospod le šali; a ko mu pa še le ostreje zapoveduje in si ne da nič dopovedati, jáme žalosten postajati in dopoveduje gospodu, da posejanega prosa ne more nihče pobrati. Zdajci vpraša grajščak Ivana, če je kaj jezen. „Kdo ne bi bil jezen, če take reči zapovedujete, kojih živi človek izvršiti ne more“, odgovarja Ivan nevoljno. Smehljaje si máne grajščak roke in pravi: „Zapadel si svoje srebernice!“ Hlapec odide žalosten in nevoljen domov in mora še skopemu i tako zvitemu grajščaku odrajtati merico srebernic, kakor sta se pogodila.

Potem gre pa srednji brat Jurko mesto njegaj služiti; a tudi njemu se je baš tako godilo, kakor Ivanu. Sedaj pak pride vrsta na najmlajšega, Tomaža; ta pa je bil bolj brihten, nego njegova brata; bil je zvit in muhast. Grajščak mu je stavil iste pogoje i isto plačilo obljubil. Šel je tudi Tomaž na prvo proso sejati; in gospod mu veva ga pobrati, kakor prejšnjima. „Da, gospod, če nij pravo seme vsejano, se mora na vsaki način pobrati“, se veselo oglasi Tomaž, „tako grem in ga poberem do zadnjega zrna.“ Gospod, čudeč se poslušnosti hlapčevi, ga vpraša, če je kaj jezen. O, žlahtni gospod jaz prav nič jezen, še le jako vesel sem, da morem vašej želji vstrezati. „Juhe, kosmata kapa, tako malenkost pa kar na enkrat zgotovim, v dveh urah sem tū“, reče Tomaž odhajaje. — Ko je Tomaž bil šel preje s prosom na njivo, ga nij vsejal, nego vedóč za grajščakove zvite

zanke, ga je v vreči na njivi zakopal, a gospodu je rekel, da ga je vsejal. Zdajci pa ga izkoplje ter pelje domov in pokaže gospodu na znadjenje. Gospod ga zopet vpraša, če je uže kaj jezen. „Žlahtni gospod, to pa ne!“ pravi Tomaž; pri sebi pa si misli — zvit si ko kozji rog, a jaz te hočem splačati.

„Gospod, kaj pa bom sedaj delal?“ vpraša natančni sluga. „Nocoj bodeš čuval ono bruško — le, ki jo ponočnjaki hodijo trest; vzemi pa puško s saboj in kdor se ti na trikratno pozivanje ne oglasi, tega vstrel!“ veva gospod. Ne pozabi ga pa tudi vprašati, če nij kaj jezen, na kar mu Tomaž odgovori: „Tega pa že ne! milostljivi gospod; nocoj pa hočem ponočnim postopačem pokazati, kako se nakradene grajske hruške pekó; boste videli gospod, kako bodem zučil ta vrazila!“

Ko se stemni, natrka puško, ter se spravi mej hrušove veje, stikaje se k deblu čaka in čaka, a dolgo noče nikdo priti. Zdajci pak se neka čudna, bela prikazen približa, začne tresti hruške in se noče oglasiti na čuvajev poziv. Kdo je? zakriči čuvaj v tretje z drevesa. Blisk — pok — beli strah se zvali pod bruško. Tomaž nij šel gledat, kdo je bil tatinski beli strah, nego hitel je zgodbo svojemu gospodu naznanit. Gospod gre gledat, a kako se prestraši spoznavši v beli obleki vstreljeno svojo kuharico pod drevesom. — Grajščak je hotel Tomaževo pogumnost skušati, ter je kuharici velel, naj ga postraši; da pride do smrti, tega si nij mislil. Togoti se nad čuvajem, da mu je ustrelil kuharico; a Tomaž se zadovoljno smeji i zagotavlja gospoda, da je spolnil svojo nalogo, i zvršil gospodovo povelje. „Čemu je pa baba tako sljava in predrzna? naj bo pa drug bart vedela“, dostavi Tomaž. „Ali si kaj jezen?“ ga vpraša gospod, kakor uže njegova navada. „Prav nič“ gospod, vsaj se bab ne manjka.“ „Ali mi jo pa moreš nadomestiti? Ti bodeš od sedaj naprej za kuharja! znaš li kuhati?“ „Da gospod, znam“, pritrjuje morilec. „Večkrat sem že pekel krompir, pa tudi še več znam, nego korun peči.“ Dobro, pravi gospod, jutri mi pripravi kosilo, deni pa v juho tudi malo peteršilčka, da bode okusnejša.“ „Da, gospod sem že razumel, peteršilčka bodem del v juho; ali želite morda gospod, da denem celega v lonec?“ Kako misliš? celega — morda v šopek zvezanega, povpraša gospod: „Seveda, zvezal ga bodem — pa bo; šentejte no, da bi si tega ne upal, saj se ga ne bojim — saj znam. Kar to zadeva, bodite gospod kar brez skrbi.“

Gospod odide po svojem poslu, Tomaž pa pridno donaša drv, nalija vode v lonec, podneti ogenj kakor skušena kuharica. Vse je uže k redu, le peteršilčka še manjka. — Gospod pa je imel psička, ki mu je bilo ime Peteršilček. Novi kuhar vjame psička, ga zveže in hajdi v pisker, v uže vrelo vodo ž njim. — Prišedšemu gospodu prinese šalkovi kuhar tako nenavadno kosilo v veliki skledi, kuhanega, a še vkoži, kosmatega psa na mizo. Bil je Peteršilček na juhi kuhan. „Gromska strela“, zarenči gospod nad Tomažem, ko vglada zvesto, svojo najljubšo živalico na mizi. „Kaj si pa uže zopet učinil? si li nor, ali kaj ti je?“ „Jaz ne! pravi Tomaž, kakor ste ukazali, žlahtni gospod, le razrezal ga nisem, ker se mi je smilil.“ Gospod se jezi in rohni nad Tomažem; a sedaj je uže zastonj. Ko se nekoliko vpomiri, vpraša Tomaža, če je kaj jezen, a ta mu odkimuje. „Za ku-

harja te ne morem dalje imeti, bodeš pa za pastirja. Jutri poženeš krave na planine. Ali si sedaj kaj jezen, ker bodeš za najslabšega mojih poslov?" O, gospod, nisem jezen ne, saj pasti mi bode laglje, nego kuhati, kajti tega sem bolj vajen.

(Konec prihodnjič.)

Jules Verne.

Gotovo je marsikomu, ki je v zelenej trati ležé proti sinjemu nebu oči obračal ter dohajajoče in odhajajoče oblake in oblačice spremljal, prišla kedaj želja na pamet, kakó lepo bi pač bilo, ko bi se na tem-le tenehnem oblaku mogel po zraku voziti ter zemljo z strme visine pogledavati.

Kar si marsikdo tako-le misli in želi, tega sicer Jules Verne ne more vmogočiti, ali vendar v čarobnih in zapeljivih slikah pred dušo postavljati.

Vzemimo n. pr. samó eden in to prvi njegov roman v roko: „Pet tednov v balonu!“ Gotovo lepa misel, čez notranjost Afrike, koja je uže toliko in toliko hrabrih pôtnikov in prirodoslovcev požrla, v balonu kar takó poprek po zraku prepeljavati se, gledati tamošnjo bujno rastlinstvo, gledati boje divjih velikanskih zverin, opazovati ljute bitve divjih črnih plemen z visočine, a na varnih in vabljivih krajih spuščati se na zemljo. To so v balonu storili sir Samuel Fergusson, glavna oseba tega romana, in njegov prijatelj Dick Kemedý in Fergusson-ov sluga Joe. In to je bilo kaj lahko! Fergusson iznajde balon, ki se dá voljen kakor jagnjič naravnost v zrak voditi, zdaj gor zdaj dol, kakor baš treba. Kedar n. pr. nevihta nastane, treba jim z balonom samó 12.000 črevljev v zrak poleteti, in z visokega na zanimivi prizor groma in bliska pod seboj gledati in okó si pasti. Jutre, postavimo, je kje tam med divjaki boj; treba samó balon za toliko spustiti, da jih puščica ne more doleteti. Zaradi prijetnosti in ložega poznavanja rastlinstva vozijo se nekoliko dnij tik vrhov banan in palm, včasih celó med njimi; zopet se spusté na zemljo, in se začudé: tla, na kojih zdaj stojé, so iz zlata, brate! Posebno zanimiva so jezera: n. pr. tsad-sko, katero mrgoli hippopotamov. Včasih pa imajo naši potniki tudi trde borbe, n. pr. s kondorji, velikimi ptiči, ki napadajo balon, ali kaj premorejo ti proti orožju današnje civilizacije? Imenitni kraji, mesta, otoki, gore — to vse obiskujejo kar tako mimogredé iz balona. Na zadnje pak jim vendar ukljubi temu tesno gre; hud boj imajo z divjim plemenom Talibajev, ali srečno se rešijo na drugi breg Senegala, kjer jih sprejme oddelek francozkih vojakov. Tako srečno prepotujejo Afriko, kar je bil njih namen.

Komur je mogoče v balonu Afriko prepotovati, temu je šče menj nemogoče, zemljo v ladiji objadrati, zlasti, ker je to se uže večkrat storilo, a to v osemdesetih dneh. To je tudi najpoglaviteje Verne-ovo delo: „Pot okoli zemlje v osemdesetih dneh“. Ali ta pot ima svoj blagi namen, je poln najčudnejših prigodkov in zanimiv kakor da je — sam francozki roman. Nij bilo čudo, da je neki francozki pisatelj iznašel, da bi ta roman za igro na gledišču kakor vstvarjen bil. Uže je bila igra po romanu spisana in za prikazanje pripravljena, ko Verne — ne samo romantična, ampak tudi

špekulativna glavica — to dramo od pisatelja kupi, da se ne bi mogla onemu v prid predstavljati ter si sam poišče izvrstnejšega dram. pisatelja: D'Ennery-ja, da ta iz romana napravi dramo. In če si hotel utisek in krasoto te komedije videti, trebalo se ti je, blagi čitatelj, ako ti je v Pariz predalet, samó v Beč popeljati, kjer se je igrala zaporedoma v „Karlovem gledišču“.

Predno pa je Jules Verne zemljo v osemdesetih dneh objadrал, delal je šče razne izlete, nekoje precej daleč. Takovi izleti v romanih so: „Angleži na severnem polu“, „Ledena puščava“, „Dogodbe kapitana Hattaras-a“, „Z zemlje v mesec“, „Potovanje okoli lune“, „Pot v središče zemlje“, „Dogodbe treh Rusov in treh Angležev“, „Dvadeset tisoč milj pod morjem“, „Otroci kapitana Granta“, „Dežela kozuhov“, naposled „Ena namisel doktorja Oksa“. Da pa šče Verne nij pri kraju svojih romanov, priča najbolj njegova izvanredno bujna vmišljija in neizerpljiva njegova originalnost poleg telesne in dušne njegove kreposti. Jules Verne je zdaj sedeminštiridesetak.

Ali romani takove vrste — nekoji jih zovejo „prirodoslovske romane“ — ne pišejo se kar tako. Jules Verne ne zna samo zanimivo, ampak tudi podučno pisati. Ako te vodi gor v luno, ne dela to kakor Münchhausen ali narodni pripovedovalec slovenski, ki po bobu vzpleza gor, ampak on vé raznih znanstvenih sredstev, po kojih je to mogoče. In kedar on popisuje Afriko, ali atlantiške otoke itd., tedaj brž vidiš, da je on z vsemi najnovejšimi učenimi preiskavami znan. Takó se v teh čudovitih romanih poleg bujne fantazije nahaja stroga matematična formula in pa dokaz in račun o tem, kar nam pripoveduje.

V iznajdenju predmetov, v izvirnosti, potem v zanimivosti pripovedanja in v podučnosti — tu tiči koren Verne-ovih romanov, koji se po vrsti v razne jezike prestavljajo, kakor niti Sue-jevi niti Dumas-ovi romani kedaj tako.

To pa se mora zopet in zopet Francozem priznati, da oni, kar roman zadeva, so in ostajajo vedno iznajdljivi in novi. —

Drobnost.

Zagrebačko „dramatično društvo“ pojde v Dubrovnik, kjer bode igralo v mestnem gledišču pred Nj. Veličanstvom cesarjem, kedar tja pride. Pa tudi sleje bode prikazivalo hrvatske igre in teh zevsema 15. To, da so Dubrovčani, recte „hrvatsko dramatično društvo v Dubrovniku“ domače igralce pozvali, je veselo znamenje, da se slovanski duh, ki je nekda probudil takove duhove kakor Gundulića, Palmotića, Gjorgjića, v nekoliko polášenem Dubrovniku uže z nova oživlja. Čast mestjanom, ki vedó ceniti, kar je domačega, ker si s tem sami lice osvetljajo. — Ne bi li takov čin Dubrovčanov i za naše razmére svoj pomen imel? Lepo bi bilo in hasnovito za našo reč, da bi naše — od vseh slovenskih stranij podpirano društvo — tudi zvnaj Ljubljane se kje pokazalo na kakem odru. Poskus veljá!

Listnica. G. An. Mal. v R.: Mi Vas zagotavljamo, da nikjer nemamo več križev s poštam, nego baš na — Kranjskem. V vse druge kraje naši listi redneje dohajajo naročnikom. Vzroki so obče znani.